

Beoogd Energielandgoed Raalte

Communicatie- en Participatie-plan
8 mei 2022

Introductie

Zonneparken kunnen volgens de “Richtlijnen zonneparken gemeente Raalte 2.0” uitsluitend gerealiseerd worden in dialoog met de mensen die in de omgeving wonen of werken. Het gaat dan om de vragen:

- Hoe het zonnepark zo goed mogelijk in de omgeving / het landschap kan passen.
- Hoe de omgeving mee kan doen en kan profiteren van het zonnepark.
- Hoe het zonnepark maatschappelijke meerwaarde geeft.

Dit communicatie- en participatie-plan legt vast hoe door de initiatiefnemers de dialoog met de omgeving wordt uitgevoerd en met wie.

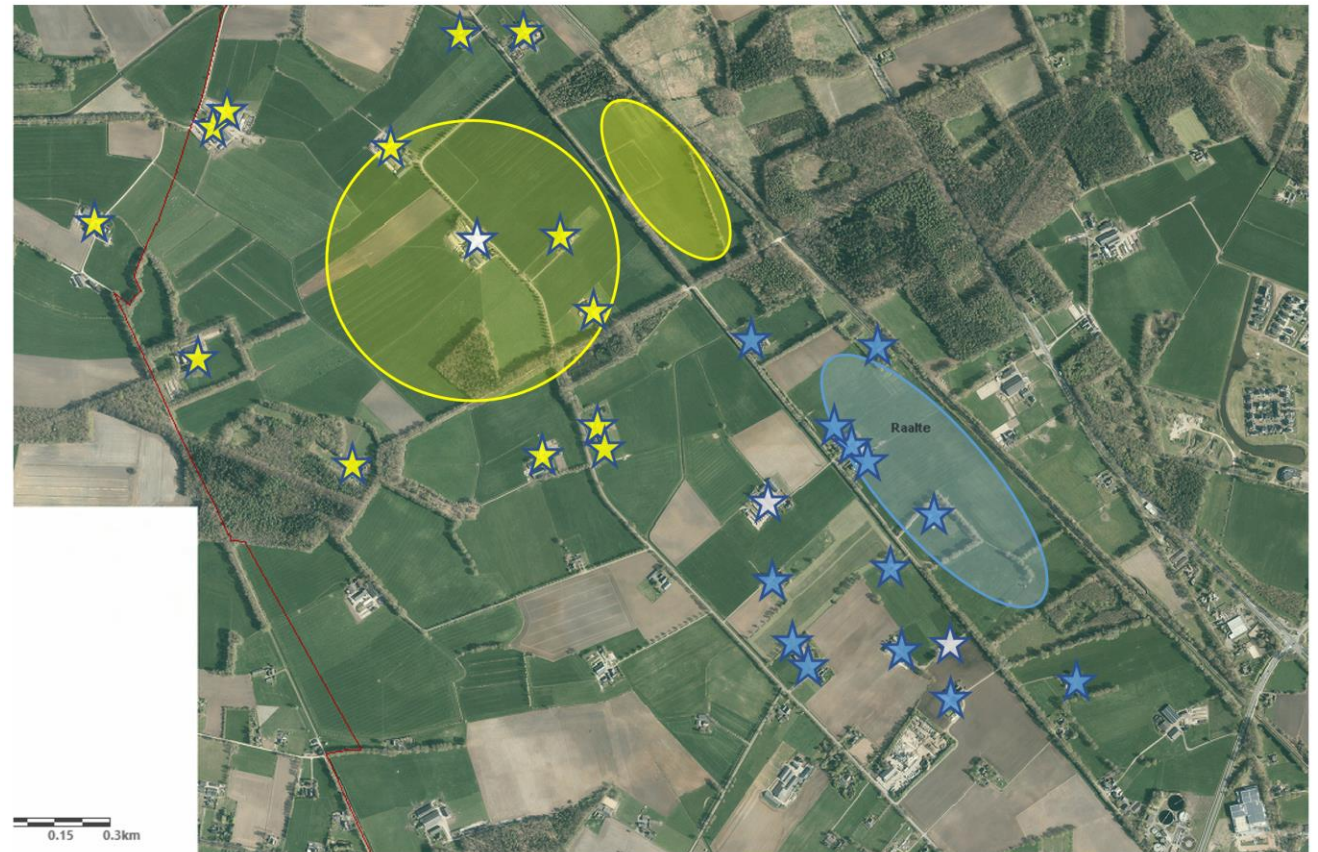
Initiatiefnemers

- Endona
- Greencells
- Grondeigenaren
- Met ondersteuning van: IAA Architecten en Escozon

Omwonenden

- Belanghebbende omwonenden zijn de omwonenden die vanuit hun woning/erf zicht hebben op de rand van (één van) de drie zoekgebieden.

Spelregels

- Voor het communicatie- en participatie-process gelden de volgende spelregels:
 - De gesprekken worden niet als 1-op-1 gesprekken gehouden maar (groepen) omwonenden gaan met elkaar, de initiatiefnemers, de gemeente en andere belanghebbende partijen om tafel.
 - Meedoen aan de gesprekken betekent uiteraard niet dat je al bij voorbaat instemt met het geplande zonnepark. Als de initiatiefnemers een vergunningsaanvraag voor het Energielandgoed Raalte indienen, dan kan iedereen via inspraak- en bezwaarprocedures zijn standpunt over het zonnepark naar voren brengen.
 - De gesprekken zijn niet gericht op het met elkaar eens worden, maar op alle belangen helder krijgen, zodat ze tegen elkaar afgewogen kunnen worden in de vorm van concrete ontwerpvoorstellen. Voor ALLE aanwezigen geldt: mensen dienen gezien en gehoord te worden.
 - Tijdens de gesprekken gaan aanwezigen respectvol met elkaar om waarbij iedere mening telt.
 - De gesprekken worden genotuleerd door de initiatiefnemers. De gemeente kijkt mee en samen leggen zij per bijeenkomst een concept verslag voor aan de omwonenden ter beoordeling.
 - Onbeantwoorde vragen worden opgenomen in de notulen zodat deze niet worden vergeten maar beantwoord.
 - Gespreksverslagen en uitgevoerde deelonderzoeken worden ter inzage beschikbaar op via de website van Endona: www.endona.nl

Bijeenkomsten

De verschillende bijeenkomsten binnen het proces worden in het onderstaande overzicht weergegeven. Details over iedere bijeenkomst zijn terug te vinden in de volgende pagina's.

Bijeenkomst	Datum
1. Informatiebijeenkomsten door de Gemeente Raalte	5 en 6 april 2022
2. Kennismaking + communicatie- en participatieplan 1e schets maat en schaal van plannen Op welke punten kunnen omwonenden meedenken Hoe werkt aansluiting stroomnet	11 mei 2022
3. Bespreken Scenario's ontwerp op basis van uitkomsten 1e bijeenkomst	1 juni 2022
4. Presentatie definitieve voorstel ontwerp zonnepark	22 juni 2022
5. Presentatie en bespreking van voorstel financiële participatie	13 juli 2022

Bijeenkomst 1: Informatiebijeenkomsten door de gemeente Raalte

- Wie: direct omwonenden drie zoekgebieden en gemeente
- Doel:
 - Uitleg over hoe de gemeente om gaat met initiatieven voor zonneparken
 - Bespreken stand van zaken initiatief
 - Uitleg over de energieopgave
 - In gesprek: 1e reactie omwonenden en wat is belangrijk voor vervolg
- Locatie: Gemeentehuis
- Uitnodiging: persoonlijk per post

Bijeenkomst 2: Eerste informatiebijeenkomst door initiatiefnemers

- Wie: direct omwonenden, initiatiefnemers en gemeente
- Doel:
 - Kennismaking
 - communicatie- en participatieplan
 - 1e schets maat en schaal van plannen (o.b.v. landschapsanalyse)
 - Op welke punten kunnen omwonenden meedenken
 - Hoe werkt aansluiting stroomnet
 - Opstellen van een lijst van belangen, zorgen en wensen.
- Werkvorm:
 - Presentatie
 - Dialoog in groepen waar gevraagd wordt om input van aanwezigen over:
 - Maat, schaal en locatie van zonnepanelen, nieuwe natuur en extensieve landbouw
 - Belangen, zorgen en wensen
- Locatie: de Leeren Lampe, Raalte
- Uitnodiging: persoonlijk per post

Bijeenkomst 3: Bespreken scenario's inpassing

- Wie: omwonenden, initiatiefnemers, gemeente en eventueel andere belanghebbenden (het Oversticht, vogelwerkgroep, IVN,...)
- Doel:
 - Presentatie van verschillende scenario's.
 - Er vindt een open discussie plaats over de verschillende scenario's en voorkeuren op het gebied van de verschillende belangen.
 - Er wordt een voorkeur uitgesproken voor een scenario of combinatie van scenario's.
- Werkvorm:
 - Presentatie
 - dialoog waar gevraagd wordt om input van aanwezigen. Input zal live, via beamer, in een overzicht verwerkt worden.
- Locatie: de Leeren Lampe, Raalte
- Uitnodiging: persoonlijk per post of email

Bijeenkomst 4: Presentatie van voorstel ontwerp zonnepark

- Wie: omwonenden, initiatiefnemers, gemeente en eventueel andere belanghebbenden (het Oversticht, vogelwerkgroep, IVN,...)
- Doel:
 - Presentatie uitgewerkt scenario inclusief visualisaties, ondersteund met argumentatie voor de verschillende ontwerpkeuzes.
 - Er is de gelegenheid om te reageren op het voorstel.
- Werkvorm:
 - Presentatie
 - Gelegenheid om te reageren op het voorstel. Reacties zullen live, via beamer, in een overzicht verwerkt worden.
- Locatie: de Leeren Lampe, Raalte
- Uitnodiging: persoonlijk per post of email

Bijeenkomst 5: Presentatie en bespreking van voorstel financiële participatie

- Wie: omwonenden, initiatiefnemers en gemeente
- Doel:
 - Presentatie mogelijkheden van financiële participatie.
 - Er is de gelegenheid om te reageren op het voorstel.
- Werkvorm:
 - Presentatie
 - Gelegenheid om te reageren op het voorstel. Reacties zullen live, via beamer, in een overzicht verwerkt worden.
- Locatie: de Leeren Lampe, Raalte
- Uitnodiging: persoonlijk per post of email

Overzicht uitgevoerd Communicatie en Participatie Proces

Er is in overleg met de Gemeente Raalte een Communicatie- en Participatieplan opgesteld waarin beschreven staat op welke manier de dialoog wordt aangegaan met mensen die in de omgeving van het beoogde energielandgoed Raalte wonen of werken. Het gaat dan met name om de vragen:

- Hoe het zonnepark zo goed mogelijk in de omgeving en het landschap kan passen.
- Hoe de omgeving mee kan doen en kan profiteren van het zonnepark.
- Hoe het zonnepark maatschappelijke meerwaarde geeft

In het plan waren de volgende bijeenkomsten voorzien:

Bijeenkomst	Datum
1. Informatiebijeenkomsten door de Gemeente Raalte	5 en 6 april 2022
2. Kennismaking + communicatie- en participatieplan 1e schets maat en schaal van plannen Op welke punten kunnen omwonenden meedenken Hoe werkt aansluiting stroomnet	11 mei 2022
3. Bespreken Scenario's ontwerp op basis van uitkomsten 1e bijeenkomst	1 juni 2022
4. Presentatie definitieve voorstel ontwerp zonnepark	22 juni 2022
5. Presentatie en bespreking van voorstel financiële participatie	13 juli 2022

Alle geplande bijeenkomsten, behalve die op 1 juni 2022, hebben plaatsgevonden en zijn vastgelegd in verslagen. Helaas zijn niet alle onderwerpen aan bod gekomen vanwege de grote weerstand bij de omwonenden om met de initiatiefnemers te praten over inrichting en participatie zolang het nog niet duidelijk is of de Gemeente vergunning gaat afgeven voor het zonnepark. Ook na meerder keren aangeven dat meepraten op geen enkele manier instemming betekend en bezwaarprocedures altijd nog gevolgd kunnen worden, zijn de gesprekken blijven hangen in bezwaren tegen het initiatief. Tot een constructief gesprek over de inrichting en participatiemogelijkheden is het niet gekomen. Om die reden is de bijeenkomst op 1 juni 2022 niet doorgegaan en is het onderwerp financiële participatie in 2022 niet aan bod geweest. Tijdens de bijeenkomst op 13 juli heeft een delegatie van de omwonenden aangegeven niet verder met de initiatiefnemers in gesprek te willen gaan.

Daarop is de verantwoordelijke wethouder in gesprek gegaan met de omwonenden om uit de impasse te komen. De initiatiefnemers hebben de omwonenden uitgenodigd om de gesprekken in Januari 2023 weer op te pakken. Hierop hebben de omwonenden positief gereageerd. Daarnaast is door de initiatiefnemers op 4 januari 2023 een principeverzoek ingediend bij het College van B&W van de Gemeente Raalte om duidelijk te verschaffen aan de omwonenden hoe het College tegen het initiatief aankijkt.

Op 23 januari heeft er een gesprek plaatsgevonden met een delegatie van de omwonenden. Daar heeft Endona aangegeven het principeverzoek ingediend te hebben en is afgesproken dat de gesprekken pas verder gaan na een positief principebesluit van het College.

Op 15 april 2023 heeft het College van B&W van de Gemeente Raalte een positief principebesluit genomen over het beoogde energielandgoed Raalte.

Bijeenkomsten zijn daarop hervat met de omwonenden en in 2023 zijn de volgende extra bijeenkomsten gepland:

Bijeenkomst	Datum
6. Presentatie laatste voorstel ontwerp zonnepark	28 juni 2023
7. Bepreking wensen en eisen ten aanzien van de landschappelijke inpassing	12 juli 2023
8. Presentatie en bespreking van voorstel financiële participatie	18 oktober 2023

Tijdens de bijeenkomst op 28 juni 2023 is gebleken dat een deel van de omwonenden, na het positieve principebesluit van College van B&W, wel met de initiatiefnemers in gesprek wil over de landschappelijke inpassing. Dat heeft met name tijdens de bijeenkomst op 12 juli, waar met detailkaarten op tafel uitgebreid het plan is gesproken, tot flinke wijzigingen geleid in het plan.

Op 18 oktober zou de laatste bijeenkomst plaats hebben gevonden en zou volledig gewijd zijn aan de maatschappelijke meerwaarde en mogelijkheden tot financiële participatie door de omwonenden.

Helaas heeft het besluit van de Provinciale Staten om per 12 oktober 2023 alle zon-op-land projecten stil te leggen ons communicatie en participatieproces doorkruist. Het had geen zin op op dat moment verder te praten met de omwonenden zolang er geen duidelijkheid is over het wel of niet doorgaan van het initiatief.

Gedurende het hele proces van communicatie en participatie zijn ook e-mails en brieven ontvangen van individuele omwonenden. Deze zijn ook opgenomen in de volgende paragraaf waar beschreven wordt welke vragen en opmerkingen gemaakt zijn door de omwonenden en wat daarom het antwoord of reactie was van de initiatiefnemers.

Overzicht van reacties en acties op vragen van omwonenden

11 mei 2022 Voorlichtingsavond Leeren Lampe

De eerste informatieavond werd opgezet om input van de omwonenden op te halen. De intentie was feedback te ontvangen over wat, waar en hoe als belangrijk ervaren werd en met die insteek een ontwerp te produceren dat daar zoveel mogelijk mee rekening hield. De omwonenden vonden enerzijds dat de vraag wel of geen zonnepark beantwoord moest worden en anderzijds wilden niet dat meedenken als instemmen uitgelegd zou worden.

Eerst vraag beantwoorden of er wel een zonnepark moet komen.	Dit is aan de gemeenteraad, niet aan Endona. Endona ziet hier een mogelijkheid, behoefte en aansluiting mogelijk mits voldaan aan “Richtlijnen zonneparken in de gemeente Raalte 2.0”
Windmolens in plaats van een zonnepark	Op dit moment is er geen beleid voor windmolens.
Grootte van de aansluiting niet grootte park laten bepalen	Enerzijds is er een behoorlijke verduurzamingsnoodzaak binnen Raalte, terwijl daarnaast de aansluiting behoorlijk bepalend is voor de businesscase. Verkleinen van de aansluiting niet mogelijk en wenselijk, dus zekere grote is noodzaak.
Op basis van rapport Het Oversticht is gebied tegen spoor minder geschikt.	Met oog op voorgaand punt zou laten vervallen van dit gebied een vergroting van de ander gebieden betekenen. Ondanks het advies van Het Oversticht is de menselijke impact (minder mensen wonen dichtbij of kijken erop, zichtrichting is al beperkt door spoor) van dit gebied waarschijnlijk minder dan de ander twee. De argumenten van Het Oversticht worden meegenomen in het ontwerp voor dit deelpark.
Liever twee parkjes van 3 ha	Vanwege aansluiting is dit economisch niet mogelijk, vanwege verduurzamingsbehoefte niet wenselijk.
Omwonenden laten bepalen waar wel en niet leidt tot wrijving in de buurt omdat het individu ze niet bij eigen huis neer zal zetten	Endona zal zelf naar eer en geweten de balans tussen opwekking, locatie, hinder en inpassing uitwerken om vervolgens algemeen feedback op te halen in de volgende bijeenkomst.

22 Juni 2022 Voorlichtingsavond Leeren Lampe

Een eerste plan is gecreëerd waarin een balans is gezocht tussen de economische, duurzame factoren en het kleine beetje input dat toch uit de vorige bijeenkomst is gefilterd. Dit resulteerde in drie parken die ieder weer in twee blokken van rond de 3ha zijn opgedeeld. Dit resulteerde in eerste instantie in vragen van de omwonenden die in het verslag zijn terug te lezen. De opzet was een basis om bij omwonenden feedback te ontvangen, niets was nog definitief.

Meer biodiversiteit is niet nodig in dit gebied	De algemeen heersende wetenschappelijk opinie deelt die visie niet. Biodiversiteit is een ondergeschoven kindje en Nederland doet het daar ook vergeleken andere landen heel slecht in,
Nogmaals we willen geen panelen en jullie negeren dat	Wij gaan door vanuit het algemeen belang. Helaas ligt het puur lokaal belang niet daarmee in lijn. We zullen zeker alles binnen de mogelijkheden doen om het park te “verzachten”, maar het initiatief stoppen is vanwege algemeen belang geen optie.

Kunnen we geen andere gebieden aanwijzen	Vanuit gemeente worden initiatieven uit de samenleving behandeld, die wel aan beleid moeten voldoen. Wij hebben noch kennen andere gebieden binnen Raalte die beter geschikt en of minder weerstand zouden oproepen.
Landbouwgrond wordt opgeofferd voor natuur	Nederland bestaat voor 2/3 uit landbouwgrond en ongeveer 1/7 uit natuur. Er is uiteindelijk een verduurzamings-probleem alsook een biodiversiteits-probleem en aldus geloven wij dat het “opofferen” (landelijk <1,5 %) een goede keuze is.
Behouden coulissen landschap	Inmiddels is door schaalvergroting het niet meer juist om het landschap hier als kleinschalig coulisselandschap aan te merken. Ook als zou dit wel zo ervaren worden, klimaat alsook biodiversiteit vragen om stappen. Die stappen proberen wij te maken op een zo dragelijk mogelijke manier.
Niet willen zien van de panelen	Genoteerd en een opvolgend plan zal daar zeker op inspelen.
Te grootschalig	Gerelateerd aan wat landelijk gebeurt alsook de opdeling in kleinere deelparken (oneconomisch maar gedaan vanuit omgeving perspectief) gaat het hier niet om grootschalige parken.
Blijf weg van de Pruimersallee	Genoteerd, wordt meegenomen en zal als aanpassing worden meegenomen.
Koeien in wei en agrarische activiteit zijn gewaardeerd, daar natuur tegenover zetten is lastig.	Het land behoort aan de grondeigenaren die daarmee binnen het bestemmingsplan mogen doen wat zij willen. Dat dat gewaardeerd wordt is prettig, maar daaruit een plicht/recht laten ontstaan is twijfelachtig. Ons doel is niet het landschap te veranderen om de verandering op zich, maar om redenen van verduurzaming, biodiversiteit. Binnen dat kader pogen wij de impact voor de omwonenden zo minimaal mogelijk te maken. Zichtlijnen zullen hier en daar korter worden.

13 Juli 2022 Voorlichtingsavond Leeren Lampe

De intentie is om op deze avond een aangepast plan te bespreken, maar de meest omwonenden hebben besloten om niet op te dagen. In plaats daarvan is een kleine delegatie aanwezig die een brief overhandigd waarin duidelijk wordt gemaakt dat men eerst vanuit de gemeente wil weten hoe die erin staan. Tot die tijd worden de gesprekken geboycot. Een nieuw plaatje wordt getoond met daarin drie parken van ca 6 ha, wat beter (minder rommelig) lijkt te worden ontvangen door de delegatie, maar nogmaals wordt geweigerd mee te denken over inpassing/omzooming. Endona zal contact opnemen met de wethouder om duidelijkheid te krijgen hoe die erin staat.

Er is geen dialoog	Dit is deels waar, maar de vraag is wie hier schuld betreft. De omwonenden willen alleen maar praten over zeer kleine zonneparkjes. Endona kan daar niet in meegaan omdat dit eenvoudig geen optie is (financiering, aansluiting etc). Endona wil graag spreken over wat er gedaan kan worden om het zo dragelijk mogelijk te maken, maar omwonenden willen daar niet in meegaan om geen schijn te wekken dat ze akkoord zijn. Endona laat meerdere keren weten dat meepraten niet accepteren of akkoord zijn betekend, maar dat lijkt niet te worden ontvangen.
Slachtoffer van de aansluiting (kabel)	De omvang van de aansluiting die is gereserveerd is tot stand gekomen door een evaluatie van het gebied. Factoren daarin waren bijvoorbeeld de aanwezigheid van een verkeersader (spoor), aanwezige huizen voornamelijk ten zuiden van toekomstige parken (huizen kijken en leven voornamelijk richting zuid, dus niet richting park). Daarnaast zijn we ons bewust dat elke omgeving weerstand oproept en dat de verduurzaming vraagt om redelijke stappen. De haalbaarheid is alleen mogelijk als de aansluiting redelijk gebruikt

	zal worden. Tot slot zou cancelen van de aansluiting betekenen dat die capaciteit wellicht naar andere gemeentes “verdwijnt” en Raalte naast het net vist.
Omwonenden willen eerst zelf met de wethouder spreken	Geen bezwaar, het is de gemeente die moet beslissen of de zonneparken (daar) nodig/nuttig/gewenst zijn.

7 November 2022 Overleg op Gemeentehuis

Op 7 november heeft een gesprek plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de omwonenden en de Gemeente. Ondanks dat de initiatiefnemers hier niet bij aanwezig waren geeft Endona toch een reactie op de naar voren gebrachte punten.

Niet meepraten, want dat lijkt op instemmen	Dit is absoluut niet de intentie en besloten wordt om waar nodig te herhalen dat meepraten geen instemming betekend en dat daarnaast de mogelijkheid tot zienswijze voor ieder beschikbaar is.
Verslagen geven niet juist beeld. Bijvoorbeeld geen grote zonneparken wordt vertaald naar 6 kleine terwijl eigenlijk 1 of 2 kleine maximaal gewenst.	Er is duidelijk gecommuniceerd dat de aansluiting, daardoor de haalbaarheid beperkende factoren zijn. Het creëren van kleinere units was een intentie om toch zoveel mogelijk mee te gaan. Te betreuren dat dit niet gewenst resultaat oplevert, maar zeker geen bewuste verdraaiing!
Endona bepaalt de agenda (zend alleen)	De eerste meeting met de omgeving is opgezet met een blanke kaart om vandaaruit mee te denken wat mogelijk is. Omwonenden weigerden daaraan mee te werken. Aldus gekozen om een plan te ontwikkelen zodat daarop feedback gegeven kon worden. We kunnen niemand dwingen om mee te werken, maar wel zelf de extra stap maken. Niets te maken met transparantie.
Buren worden tegen elkaar uitgespeeld.	De energie transitie is urgent, iedereen juicht bij een verbetering van de toekomst, niemand bij een verandering van directe omgeving. Endona is zich zeer bewust hiervan en heeft in overleg met gemeente besloten om gesprekken centraal te voeren om juist de transparantie te behouden. Endona kan niet verantwoordelijk gehouden worden voor verschil van mening binnen de directe omgeving.
Alles ligt toch al vast	Dit is deels waar. Er is een absolute verduurzamingsnoodzaak en zonder positieve businesscase komt er geen zonnepark. Daardoor zijn er grenzen van wat qua grootte mogelijk is bijvoorbeeld. Aan het voornaamste belang van de omwonenden: het zicht kan wel nog gesleuteld worden middels vorm van het park, afdekking, vegetatie etc. Als de discussie blijft over wel of geen park, zal die input mogelijkheid niet volledig benut worden.
Onterechte druk op voorbereidingsfase	De intentie is om zo goed mogelijk in kaart te brengen wat belangrijke factoren zijn waarom de omwonenden hinder van het park verwachten en daar dan binnen de mogelijkheden aan te werken die te verzachten/weg te nemen. In de periode totdat de vergunning wordt aangevraagd is daar alle tijd voor, maar zodra die is aangevraagd is dat bestuurlijk niet meer mogelijk.
Er is collectieve weerstand (iedereen is tegen)	Zowel Endona als Greencells hebben ervaring met de ontwikkeling van zonnenvelden. De balans tussen eigenbelang en algemeen belang lijkt afhankelijk van de afstand tot het project. Hoewel we geloven er alles aan te moeten doen om het zo prettig/dragelijk mogelijk te maken, moeten we wel doorpakken. Als bij elke weerstand iets opgeven zou worden zou er echt helemaal niets

	meer bereikt worden in Nederland. Alles roept ergens weerstand op, maar . . . meestal bij een kleine groep.
Waardevol gebied	Nederland is klein qua oppervlak en groot in energie verbruik. Ergen zullen de initiatieven een plaats moeten vinden om onze bijdrage op nationaal of gemeentelijk niveau te voldoen. Het gebied ligt langs een spoorlijn, wordt voornamelijk gebruikt voor grasland, heeft daardoor geen opvallende biodiversiteit of natuurwaarde. De geplande velden worden overigens meermalen beschreven als “groot” maar zijn dat internationaal of zelfs landelijk gezien niet.

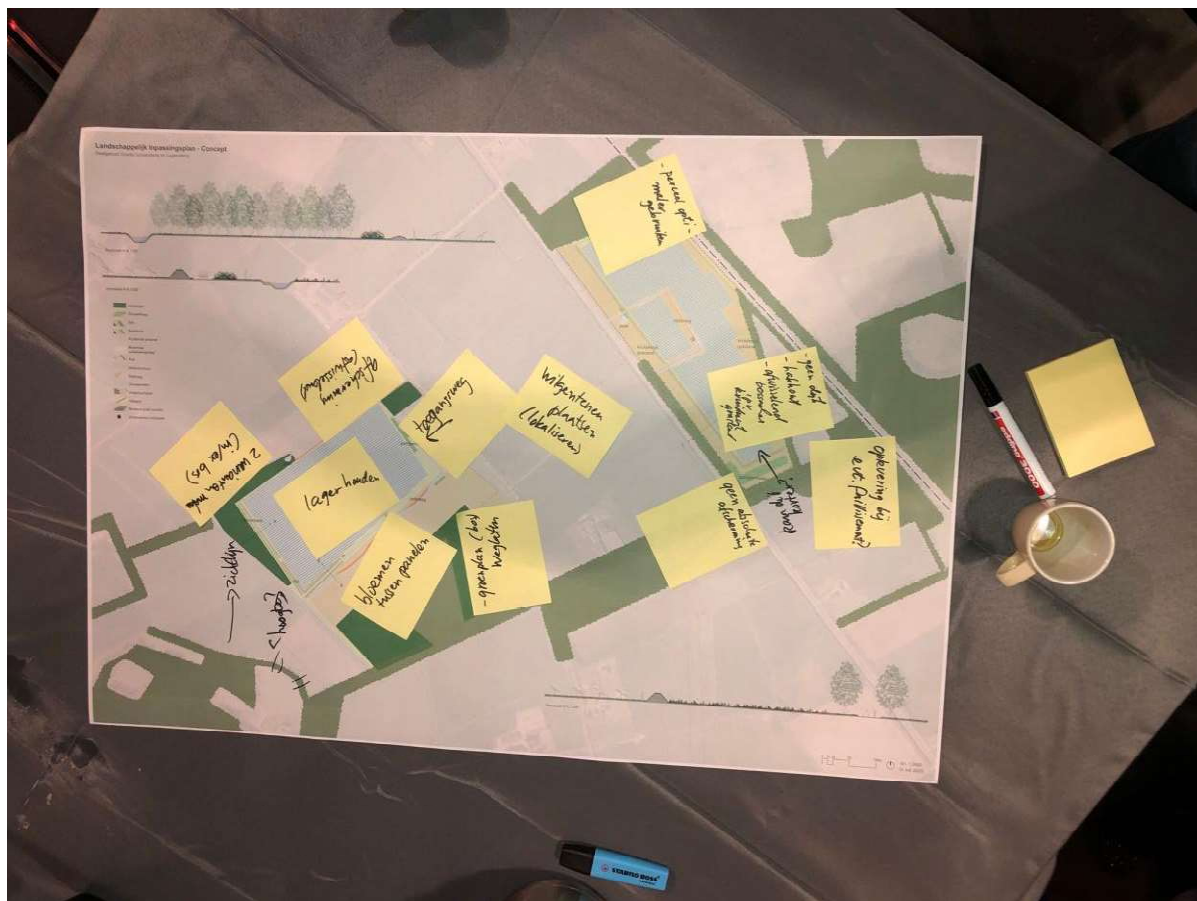
28 Juni 2023 Voorlichtingsavond Leeren Lampe

Nadat de wethouder op 8 Mei met een brief heeft aangegeven dat er een positief principebesluit is genomen over het zonnepark wordt in deze avond het aangepaste plan getoond. Inmiddels is uit belang van biodiversiteit en netcongestie een stap gezet om een zonvolgend systeem te gebruiken. Daardoor zal de oppervlakte van het gebied weliswaar niet slinken maar zullen de panelen effectiever gebruikt worden en er dus minder (grond)bedekking nodig zijn.

Kunnen er geen keukentafel gesprekken plaats vinden met alle omwonenden	Endona vind dat op basis van transparantie niet juist. Daarom is met de Gemeente afgesproken en in het communicatie en participatie plan afgesproken dat er geen 1-op-1 gesprekken zijn, maar alleen collectieve bijeenkomsten
Er zijn veel vragen en opmerkingen over het plan	Besloten wordt om het materiaal te delen met alle omwonenden vergezeld met een aantal vragen over de gewenste landschappelijke inpassing

12 Juli 2023 Voorlichtingsavond Leeren Lampe

Er zijn twee tafels gecreëerd met daarop de parken. 1 tafel met het de noordelijke parken gezamenlijk, daar een aantal omwonende op dezelfde afstand van beide parken woont en 1 tafel met het zuidelijke park. Op basis van de ontvangen e-mails/landschapsplan alsook additionele vragen en opmerkingen worden zoveel mogelijk opmerkingen opgehaald. Bij de noordelijke parken wordt daar gehoor aan gegeven, terwijl bij het zuidelijke park weer een verklaring wordt overhandigd/voorgelezen die aangeeft niet mee te willen werken.

Het park aan de Stobbenbroekerweg:

Struikenrij/hakhout aan westkant	Goede optie zeker wanneer de bosstrategie niet mogelijk zal blijken en wanneer wel dan wellicht op de zuidelijke punt.
Panelen verlagen tot op ooghoogte	Verlagen door afgraven geen optie vanwege waterniveau. De zonnivellende systemen zullen variabele hoogtes hebben waarvan het gemiddelde (gedurende de dag) onder ooghoogte zal blijven.
Toegangsweg op een andere plek	De weg zal na de bouw niet druk gebruikt worden en zal op afstand vrijwel niet zichtbaar zijn. Evenzo zullen de mogelijkheden worden onderzocht in overleg met de landeigenaar.
Invloed op landgoed ontwikkeling	Niet aan ons, omwonenden zullen zelf het gesprek aan moeten gaan met de landeigenaar.
Liever geen bos	Niet aan ons, omwonenden zullen zelf het gesprek aan moeten gaan met de landeigenaar.

Bloemrijke mengsels tussen de panelen	Is reeds de intentie, voorstellen van mengsels worden toegejuicht.
Hakhout en knotwilgen aan zuidwest en zuidoost kant (Schaap)	Meegenomen in plan
Hakhout en knotwilgen aan noordoost kant (Hutten)	Meegenomen in plan
Techniek zoveel mogelijk bij bestaande gebouwen.	Begrijpelijk dat eenieder de trafo gebouwtjes weg wil hebben, maar in eerste instantie is de intentie om afstand tot alle omwonenden te creëren, dus ook de landeigenaar.

Het park aan de onverharde Hondemotsweg:

Geen dijk/wal	Vervalt aldus
Liever een haag/patrijzenhaag	Wordt meegenomen
Misschien is ophouden ook een optie of wellicht verschillende stuiken	Vooralsnog wordt aldus getracht deels open deels met vegetatie (clusters) te werken
Wie wordt de eigenaar van de panelen na faillissement	Een zonnepark heeft vrijwel alle kosten aan het begin terwijl de opbrengsten jaarlijks binnenkomen. Een faillissement heeft betrekking op het niet kunnen betalen van schulden, aldus zou dit waarschijnlijk alleen aan het begin een theoretische (zeer onwaarschijnlijke) mogelijkheid kunnen zijn. De panelen zijn dan zoveel waard dat een curator daar zeker raad mee zou weten. Overigens berust het grootste deel van de businesscase op de SDE-subsidie, een gegarandeerd inkomen wat faillissement behoorlijk onwaarschijnlijk maakt
Liever wat minder langgerekt, als nodig wat dichter bij de weg.	Ook in vorige bijeenkomst was duidelijk dat meer openheid en afstand in het gebied nabij de kruising Hondemotsweg en Pruimersallee gewenst was. Er wordt gezocht naar een goede invulling die toch ook noordelijke op de onverharde weg afstand van de weg bewaard.

18 Oktober 2023 Voorlichtingsavond Leeren Lampe

Helaas is deze bijeenkomst niet door gegaan vanwege het besluit van Provinciale Staten op 11 oktober om per 12 oktober 2023 geen zon-op-land initiatieven meer toe te staan.

Ontvangen e-mails naar aanleiding van de voorlichtingsavonden

11 juli 2023

Op 11 juli hebben we een email ontvangen van twee omwonenden vergezeld van een landschappelijk onderzoek dat de omwonenden heeft laten uitvoeren voor het park dat het dichtst bij hun is gepland. Zij hadden reeds aangegeven dit te doen om zo het resultaat tegen onze insteek af te zetten. Endona verwelkomt dit en overweegt na evaluatie alle op- en aanmerkingen.

Geachte

Bijgaand zend ik u de uitkomsten van het onderzoek van adviesbureau Haver Droeze toe. Een bureau dat overigens ervaring heeft met de landschappelijke inpassing van zonnevelden. Het onderzoek heeft zich in opdracht van ons, toegespitst op het zonnepark aan Stobbenbroekerweg 51.

Wij blijven, mede op basis hiervan, van mening dat de locatiekeuze voor het zonneveld, juist vanwege de lage ligging (met een hoogteverschil van 2 meter) niet passend is. We zijn ook teleurgesteld dat hieraan tot op heden geen enkele aandacht is besteed. Ook bij het globale advies van het Oversticht kunnen kanttekeningen worden geplaatst. Het Oversticht heeft er overigens nimmer kennis van genomen dat maar liefst drie parken van ruim 6 ha worden gerealiseerd.

Wij handhaven dus ons standpunt dat het geprojecteerde park in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Dit park zal niet alleen de openheid van het landschap aantasten; vanuit onze woonkamer, kantoor en tuin zullen wij hierop uitkijken, tenzij wallen van maar liefst drie meter hoogte worden geplaatst. Dat zou een vloek betekenen voor het landschap en onze directe woonomgeving.

Desalniettemin hebben wij aan Haver Droeze gevraagd om mee te denken met een optimale inpassing om in elk geval ons beste beentje voor te zetten en om te bezien of we de nieuwe locatie niet toch kunnen aanvaarden. Daarop gaat het onderzoek dus ook in. Het antwoord op de vraag is overigens nee.

Ik zal deze notitie uiteraard ook delen met de gemeente. Kunt u mij de gegevens toesturen van de nieuwe ruimtecoach?

Tot slot hebben omwonenden gevraagd om keukengesprekken te voeren. Daaraan is geen gehoor gegeven. Mensen moeten nu vragenlijsten invullen. Uiteindelijk zal, in het geval de ontwikkeling toch doorgaat (waarvan wij geen voorstander zijn) op zijn minst gedegen maatwerk geleverd moeten worden met een zorgvuldige visie op het landschap. Voor alle omwonenden is van belang dat met hun specifieke omstandigheden rekening gehouden wordt. Ik verbaas mij over de globale aanpak van de landschappelijke inpassing, die voor drie! parken worden gehanteerd. Op zijn minst zou méér professionaliteit en echte betrokkenheid verwacht mogen worden.

Met vriendelijke groet,

Onze reactie op de mail:

Geprojecteerde park is in strijd met goede ruimtelijke ordening	De ruimtelijke onderbouwing is nooit tot in detail uitgewerkt omdat de hoop bestond omwonenden daarin te betrekken. Zelfs dan bestaat er niet één mogelijke onderbouwing maar meerdere, wat dit aldus subjectief maakt. Duidelijk is wel dat de ruimtelijke onderbouwing niet als gewenst is en wij aldus nogmaals openstaan voor structurele op en aanmerkingen.
---	---

Geen gehoor aan omwonenden die keukentafel gesprekken wilde	De suggestie kwam specifiek van de omwonenden zelf. Met gemeente is een communicatiestrategie afgesproken, die overigens niet in steen gegoten is. Wel was duidelijk vanaf het begin dat transparantie voor allen een goede zaak was. Keukentafel gesprekken bevorderen dat niet, aldus is gekozen voor een compromis dat dat wel doet: een keukentafel gesprek per park/zone in de Leeren Lampe.
Voor omwonenden is van belang dat met hun specifieke omstandigheden rekening wordt gehouden.	De intentie is absoluut om rekening te houden met alle op en aanmerking en zoveel mogelijk in te willigen waar dat redelijkerwijs kan. Begrip van omwonenden kant voor haalbaarheid is noodzakelijk om op een lijn te komen.
Ik verbaas mij over de globale aanpak van de parken, op zijn minst zou meer professionaliteit en echte betrokkenheid verwacht mogen worden.	Doel was vanaf het begin om vanuit een globale aanpak input uit de omgeving op te halen. Het probleem zat hem juist daarin dat die terugkoppeling met de buurt niet verleend werd. Landschappelijke inpassing is geen exacte wetenschap, er zijn meerdere opties die acceptabel zijn en juist die input zou het mogelijk maken een voorsortering te doen. Overigens moet duidelijk zijn dat elke ontwikkeling voor een duivels dilemma staat. De ervaring leert dat exact plannen uitwerken leidt tot verontwaardiging (ze hebben alles al zonder ons gepland!) terwijl vanaf het begin samen plannen ook leidt tot verontwaardiging (Ze hebben niet eens een plan, onprofessioneel).

Onze reactie op het rapport van Adviesbureau Haver Droeze:

Pagina 2: Behouden van de herkenning van de structuur en het karakter van het landschap, en kenmerkende elementen van dat landschap dienen benut te worden voor het inpassen van nieuwe ingrepen.	Structuur en karakter zijn geen vast gegeven, evalueert over tijd en het is maar net de vraag welke periode als nulmeting wordt beschouwd. De noodzaak tot energieopwekking is nieuw en wordt aan dit vraagstuk toegevoegd, Dit vraagt om aanpassingen en zoeken naar nieuwe oplossingen.
Pagina 3: Gelegen in lage en natter gedeelte dat opener is. Beleving vanuit hoger gelegen erven verliest kwaliteit.	Het verlies van kwaliteit is zeer subjectief maar een factor. Ook binnen de stad zijn panelen op huizen zeker geen “belevingswinst”, maar vanuit algemeen belang wordt verzocht dit te relativiseren. De iets hogere positie conflicteert enerzijds met beleving, terwijl anderzijds daardoor niet het zicht hoeft worden afgeblokt.
Pagina 3: Voorkeur hakhout , knotwilgen	Een goed idee, wat niet aangesproken is tot op heden daar de indruk verrees dat complete afscherming een voorwaarde was. Dit soort vegetatie zal goed passen in de omgeving maar nooit voor volledige afscherming zorgen.
Pagina 3: Afgraven toplaag	Zoals eerder vermeld is door laagte en aldus grondwater relatief hoog, afgraven geen optie hier.
Pagina 3: Wallen gebiedsvreemd, niet gewenst, doorzicht gewenst, wintergroene beplanting niet	Voorgestelde wallen waren nooit gewenst bij onze landschapsarchitect daar zij oogwaarschijnlijk vreemd in het landschap zouden zijn. Echter omdat in eerste instantie er duidelijk werd gesteld dat zicht op de panelen niet acceptabel was, zochten wij naar een compromis. Datzelfde geldt voor wintergroene beplanting. Het is niet mogelijk om gebiedseigen op deze manier te hanteren en toch volledige afscherming te bereiken, een compromis is noodzakelijk.

Pagina 3: Locatie gebouwen niet gewenst	Afscherming gewenst, locatiekeuze gebaseerd om alle omwonenden, opzettelijk niet dichtbij iemand (incl landeigenaar) geplaatst. Punt is duidelijk en de lokaties zullen opnieuw worden bekeken.
Pagina 3: Toegang onverharde weg brandweer?!	Dit zal in overleg met de brandweer bekeken worden
Pagina 4: Inkoopstation niet meegenomen in tekening.	Slechts 1 inkoopstation is voor alle drie de parken en staat aan de Hondemotsweg nabij het meest zuidelijke park.
Pagina 4: Veelal standaard geplaatste batterijopstelling	Batterij opstelling, wanneer gebruikt om pieken op te vangen van het park, zijn op dit moment nog niet haalbaar en kunnen dus niet standaard genoemd worden.
Pagina 4: opstelling boven ooghoogte	Lager gelegen (zie tekening, 2 meter) zorgt dat ruimtelijke beleving blijft.
Pagina 4: Ontsluiting kan niet plaatsvinden vanaf Pruimersallee	Geen argument van bureau, is aan brandweer.
Pagina 5: Groene muren?	De impressie werkt met veel groene muren. Veel van die muren lijken echter de bestaande vegetatie te benadrukken. Slecht in het midden is een klein deel wat zou veranderen. Inmiddels duidelijk dat daar geen zeer hoge afscherming gewenst is.
Pagina 8: Doorzicht voorbij Velner laan	Bosstrategie, in gesprek met
Pagina 8: Hakhout op nattere bodem	Een goed idee dat slecht niet is geïmplementeerd vanuit de overtuiging dat volledige afscherming een must was. We gaan hiermee aan de gang.
Pagina 8: Ontsluiting trafo aan deze zijde	Begrijpelijk dat eenieder de trafo gebouwtjes weg wil hebben, maar in eerste instantie is de intentie om afstand tot alle omwonenden te creëren, dus ook de landeigenaar.
Pagina 8: Open kruiden en bloemrijke vegetatie (heideschraal) met watergang en struweel (Patrijzenhagen, keverbanken)/ Wintervoedselveld	Dit deel van het land behoort niet tot het plan en kan aldus daar niet in betrokken worden. De opzet hier is inmiddels al zeer ruim en staat geen uitbreiding toe. Inmiddels is er zo'n 40% extra om de kernpark en als omzooming, biodiversiteit, inpassing gepland, wat behoorlijk boven het landelijk gemiddelde ligt. Daarnaast zal binnen het kernpark ook de bodem aanzienlijk minder bedekt worden dan bij andere bestaande parken. De levert slechts kosten en geen inkomsten waardoor de grens van haalbaarheid hiermee bereikt is
Pagina 8: Natuurvriendelijke oevers en brede zoom langs hoofdwatgang	Dit is zeker gepland voor de nieuwe meanderende sloot, maar geen optie voor de sloot ten zuidoosten omdat de oever niet tot het te perceel behoort.

12 juli 2023

Op 12 juli 2023 hebben wij de volgende email ontvangen van een omwonende:

Dag

Hierbij laten we weten dat we ivm. een condoleance kunnen we vanavond niet aanwezig zijn.

We hopen dat jullie met de opmerkingen van de vorige keer al wat aangepast hebben. Inpassing Zoekgebied 2 is bijv. voor ons onacceptabel zoals die met de nieuwe opstelling is gepresenteerd. Het open beekdal kan niet volgezet worden met de panelen en lijkt meer hectare dan de 6,5 die jullie noemen op het totale gebied van 11 hectare.

Zoekgebied Schaarsberg is ook teveel in zicht. In het plan staat kruidenmengsel voor de boederij. Dat blijft volgens ons gewoon verhuurd voor aardappelen. Kruisenmengsels geeft vaak veel onkruid en giftige planten voor paarden. Dit is dus voor ons ook een onacceptabele inpassing. Zichtpunt vanuit

ons naar schaarsberg staat alleen een rietkraag en patrijzenhaag, hier zou ook een wal of dekkende vegetatie moeten komen. We hebben met onze verbouwing juist met architect begonnen om de zichtlijnen naar die kant te tekenen, zodat we mooi uitzicht zullen hebben.

Verder hebben we aangedrongen op keukentafelgesprekken direct omwonenden en hoop graag hier een reactie op te krijgen vanavond.

Betreft vragenlijst:

- *Volledig uit zicht vanaf fietspad, dus waarschijnlijk kan dat niet zonder wal.*
- *De wal aan de Wijheseweg zoals hij nu eruit ziet en onderhouden is onacceptabel. We denken aan passende vegetatie op de wal, bomen en struiken.*
- *aanplant voor start aanleg(hoogte bereik je pas over aantal jaren). Wat is de starthoogte van de aanplant?*
- *Voorwaarde is dat er concreet onderhoudsplan wordt gepresenteerd met dekkende kosten over de gehele 25 jaar. Ook als jullie failliet gaan of andere geldproblemen ontstaan door negatieve opbrengst of technologische tegen allers en daardoor hogere kosten.*
- *Na definitieve vergunning geen veranderingen betreft eerder gemaakte afspraken.*
- *hoogte panelen niet acceptabel, nu kunnen ze tot ruim 2.20 terwijl 1e bijeenkomsten op 1.50 gezegd is om t goed in te kunnen passen. Hoe denken jullie vanuit jullie expertise dit weg te kunnen werken in alle seizoenen.*

We zijn nog steeds van mening dat deze grootschaligheid niet past in deze omgeving en daarom blijven we zeer negatief over jullie plannen. De technologie gaat zo snel dat zo'n dergelijk plan onacceptabel is met veel negatieve invloed op dit stuk unieke natuur. Dit is ook niet te compenseren met bloemetjes en bijtjes/wallen/ hippe kruidenmengsels en andere uitingen van vermenselijking van wat biodiversiteit is).

Hierbij geven we aan dat we nog veel meer vragen opmerkingen en zorgen hebben en dat dit dus geen complete opsomming van ons is.

Hopend op een goede avond,

Onze reactie op deze mail:

Zoekgebied 2 lijkt meer dan 6,5 ha die genoemd	Dat lijkt wellicht zo, maar wanneer een lijn om de panelen getrokken wordt omsluit die ca 6,5 ha.
Giftige planten voor paarden	Het gebied zal niet toegankelijk zijn voor paarden en het maaisel zal niet aan paarden worden aangeboden. Daarnaast zal bedoeld worden op biodiversiteit zonder dominantie van een bepaalde plantensoort met nare karakteristieken.
Dekkende vegetatie/wal vanuit Hutten zichtrichting naar Schaarsbergen	Het plan zal worden aangepast met een dichtere vegetatie op de hoek die het dichtst bij ligt. De vegetatie naar het midden zal opener zijn, maar door de hoek van waaruit gekeken wordt zal dit niet worden ervaren.
Keukentafel gesprekken	Afgesproken met gemeente het centraal te houden, aldus "keukentafel gesprekken" in Leeren Lampe gehouden.
Wal aan Wijdseweg niet acceptabel, dus bomen struiken	Duidelijk dat wallen inmiddels niet de voorkeur genieten en zullen dus achterwege gelaten worden.

Starthoogte van aanplant	De intentie is om dusdanig aan te planten dat na een drietal jaren er een redelijke vegetatie aanwezig zal zijn. Het is niet haalbaar om gelijk grote vegetatie te planten.
Voorwaarde onderhoudsplan met dekkende kosten 25 jaar	Bij de vergunningsaanvraag wordt een onderhoudsplan meegeleverd.
Na definitieve vergunning geen veranderingen	Zaken die vergund worden moeten gehandhaafd blijven. De intentie van Endona is duurzame energie opwekken op een zo acceptabele manier en u kunt ons altijd aanspreken als we daar redelijkerwijs iets in kunnen verbeteren of wanneer we ergens iets over het hoofd zien.
Hoogte panelen niet acceptabel, hoe weg te werken	De keuze voor een zonvolgend systeem is gebaseerd op vele voordelen, voor zowel opwekking, biodiversiteit, netbelasting als duurzaam/effectief gebruik van de panelen. De panelen zullen gedurende de dag met de zon meebewegen en hoewel ze aldus als maximale hoogte overeenkomen met de meest opstellingen in Nederland zullen ze veelal aanzienlijk lager staan.
Technologie gaat zo snel dat plan onacceptabel is	De technologie gaat snel, maar klimaatverandering ook. Wachten op beter technologie is niet realistisch.

11 juli 2023

Op 11 juli 2023 hebben wij de volgende mail ontvangen van een omwonende:

Dag

Tot mijn grote schrik is dit niet het plaatje wat tijdens de bijeenkomst is laten zien van de Stobbenbroekerweg/Pruimersallee. In het plaatje die toen getoond werd, was het een park direct achter het huis van Groot Schaarsberg en was de bosrand verlengd met nieuw bos en aanvullende groenvoorzieningen weergegeven. Dit haalde flink weerstand bij me weg.

Het valt me dan ook tegen dat zonder enig uitleg deze plaat weer is gewijzigd. Ik zou graag willen weten wat de reden is om deze wijziging door te voeren gezien dit op de avond niet ter sprake kwam. Ook gezien dit mijn weerstand verhoogt.

Helaas kan ik in het Pdf format niet mijn antwoorden kwijt, vandaar deze mail.

Ik heb de volgende aandachtspunten voor de Groot Schaarsberg locatie.

- *Zoals getoond op de avond: 1 park achter het huis in 2 delen.* *dus niet opgeknipt*
- *Zoals getoond op 22 juni verlenging van het bestaande bos aan de zandweg van de Stobbenbroekerweg tot aan de sloot.*
- *Geen zonnepark tussen het bos en de sloot en direct aan de zandweg (is voor mijn een stopper!).*
- *Tranfo huisje uit het zicht en achter het bestaande bos (vanuit de zandweg gekeken).*
- *Zonnepanelen 'ingegraven' waardoor deze minder hoog zijn.*
- *Ik juich het plan toe van om te bebossen zoals weergegeven in de presentatie van 22 juni. Gezien er een afhankelijkheid is van de provincie, zou ik graag als onderdeel van het zonnepark plan de realisatie/verlenging van de bebossing tussen het bestaande bos en de sloot willen zien in combinatie met groen houdende heesters en houtwal aan de zandweg. Indien dit niet gerealiseerd gaat worden als onderdeel van het zonnepark plan:*

- Ook groenstrook aan de zandwegkant door in aanvulling op de bestaande heester een houtwal met groenhoudende heesters/bomen. Geen zicht op park vanuit zandweg.
- Hekwerk weggewerkt in de omgeving, geen camera's in het zicht.

Ik heb je geprobeerd te bellen maar krijg je helaas niet te pakken.

Hierbij ook het verzoek de mail te delen met de architecten.

Mvg

Onze reactie op deze email:

Dit is niet het plaatje zoals besproken ?	Er bestaat onduidelijkheid over de plaatjes. Het lijkt erop dat gereageerd wordt op een ouder plaatje. Dit is in een latere email bevestigd door de omwonende.
Schaarsbergen 1 park niet 2	Inmiddels is bij Schaarsbergen er slechts 1 park ingetekend omdat de algemene opvatting was dat twee parken "rommeliger" was en meer ruimte innam.
Verlenging bestaande bos aan zandweg van Stobbenbroekerweg tot aan sloot	Is nooit als dusdanig ingetekend.
Geen zonnepark tussen het bos en de sloot en direct aan de zandweg	Is nooit als dusdanig ingetekend.
Zonnepanelen ingegraven waardoor ze minder hoog zijn	De percelen liggen van zichzelf redelijk laag en zijn uiteindelijk door de landeigenaar slechts bewerkbaar gemaakt door toevoegen van aarde. Afgraven is door waterstanden geen realistische optie.
Gezien er een afhankelijkheid is van de provincie, zou ik graag als onderdeel van het zonnepark plan de realisatie/verlenging van de bebossing tussen het bestaande bos en de sloot willen zien in combinatie met groen houdende heesters en houtwal aan de zandweg. Indien dit niet gerealiseerd gaat worden als onderdeel van het zonnepark plan:	Genoteerd, duidelijk dat wanneer de bosstrategie geen doorgang vindt het park een ander aanzicht zou kunnen krijgen. De intentie is om aldus in de aanvraag ook voor die situatie te voorzien en zo te voorkomen dat door falen bosstrategie het park meer dominant wordt.
Hekwerk weggewerkt in de omgeving, geen camera's in het zicht.	Grotendeels te realiseren, alhoewel dat algemene tendens nu is dat compleet camoufleren door wallen en/of (groenblijvende) vegetatie niet gewenst is. Een hekwerk is noodzaak vanuit de verzekering maar kan zo gekozen worden dat minimaal zichtbaar (grofmazig, dunne staanders).